

«Про вищу освіту» (нова редакція), у п. 4 розробку та подання проекту Закону України «Про післядипломну освіту».

Разом з цим, для правового впровадження в систему вищої освіти дистанційної форми навчання прийнято Положення про дистанційне навчання (2013 р.), завданням якого є «...забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їх здібностей» [8, п. 1.5].

Отже, правова база розвитку системи неперервної освіти загалом сформована. Водночас, потребує подальшого окреслення в нормативно-законодавчому полі вирішення таких питань:

- створення власних освітніх стандартів для різних категорій громадян;
- система технічного, технологічного та інформаційного забезпечення організації навчання в дистанційній формі;
- створення електронних підручників та банків web-ресурсів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Проблема організації навчання людини протягом життя була актуальною на всіх етапах розвитку освіти. Думки про її необхідність висловлювалися ще у стародавніх вчених. Навчання дорослих на Русі відбувалося в школах поруч з церквою. Актуальною зазначена проблема була і за роки радянської влади. Проте особливого значення вона набуває в Україні в кінці ХХ – на початку ХХІ століття за умов її входження до Болонського процесу. Відповідно до документів ЮНЕСКО щодо неперервної освіти за останні роки на державному рівні зроблено суттєві зрушення в розбудові української національної системи освіти: розробка нової законодавчої бази освітньої галузі; оновлення змісту освіти (варіативність мережі навчальних закладів, освітньо-професійних програм); створення вітчизняних підручників; утвердження гуманістичних цінностей освіти, спрямованих на розвиток особистості; триває забез-

печення загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів сучасними навчальними комп'ютерними комплексами (програма «Сто відсотків»); підключення їх до мережі Інтернет (програма «ІКТ-освіта без кордонів»); впроваджуються принципи Болонського процесу, кредитно-модульна система навчання у вищій школі тощо.

Проте на національному та регіональному рівнях лишається без правового обґрунтування наступність загальної середньої та вищої школи як основної засади неперервності освіти: оптимізація методів, форм і засобів формування загальних компетенцій слухачів; створення умов для неперервного використання і розвитку отриманих знань як у процесі навчання, так і в професійній діяльності тощо.

Список використаних джерел.

1. Педагогическое наследие / [Я.А. Коменский, Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, И.Г. Песталоцци]. – М.: Педагогика, 1989. – 416 с.
2. Делор Ж. Образование: необходимая утопия / Ж. Делор – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.diaghilev.perm.ru/g11/media/sotrud/inf1.htm>
3. Новая динамика высшего образования: на пути к устойчивому развитию : реферат доклада М. Дренкурта, прочитанного им на Всемирном конгрессе по высшему образованию, Париж, 2009 г. / О. В. Долженко // Alma mater (Вестник высшей школы). – 2010. – N 3. – С. 33-38.
4. Непрерывное образование как принцип функционирования современных образовательных систем (первый опыт становления и развития в Украине): моногр. / Нар. укр. акад.; под. общ. ред. В. И. Астаховой. – Харьков: Изд-во НУА, 2011. – 216 с.
5. Непрерывное образование в контексте образовательных реформ в Украине: Монография / [Авт. кол. В.И. Астахова, Е.Г. Михайлева, Е.В. Астахова и др.]; под общ.ред. В.И. Астаховой; Нар. Укр. акад. – Х.: Изд-во НУА, 2006. – 300 с.
6. Кремьин В.Г. Освіта в Україні: стан і перспективи розвитку/ Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць/ За редакцією І.А. Зязюна, Н.Г. Ничкало. – У двох частинах. – Ч.1. – К., 2001. – 392 с.
7. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України // Офіційний вісник України. – 2013. – № 50 (від 12.07.2013). – с. 18, стаття 1783.
8. Положення про дистанційне навчання // Офіційний вісник України. – 2013. – № 36 (від 24.05.2013). – с. 202, стаття 1288.

УДК 351:37.0

С.П. Головчук

РОЗВИТОК ФОРМ СПІВПРАЦІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ З ПИТАНЬ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. У статті розглядаються передумови та чинники, які сприяли демократизації управління освітою, активної співпраці органів державного управління з громадськістю, та форми такої взаємодії.

Ключові слова: громадськість, взаємодія, демократизація, форми співпраці, чинники демократизації управління, передумови демократичних перетворень в освіті.

This paper discusses the conditions and factors which contributed to democratization of education management and active cooperation of state government bodies with community and forms of such cooperation.

Keywords: public engagement, democracy, forms of cooperation, the factors of democratic governance, the preconditions for democratic reforms in education.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науково-практичними завданнями. Демократичні перетворення, що відбуваються в Україні впродовж двох десятиліть, внесли суттєві корективи у взаємовідносини влади і громадськості, стали поштовхом для формування принципово нових для української дійсності форм управління, соціальних інституцій та структур. Як зазначає І.Пантелейчук, суспільно-політичні, соціально-економічні та культурні трансформації в державі потребують налагодження такої взаємодії між інститутами державної влади та громадськості, засадовими для якої є довіра, конструктивна співпраця, партнерство [14, с. 5]. Центральне місце у

вирішенні цих завдань займає система освіти як складова гуманітарної сфери, місія якої полягає у формуванні духовності, громадянської свідомості, моральності громадян. У зв'язку з цим питання ефективності і результативності процесу взаємодії громадян і органів державної влади, урізноманітнення форм такої співпраці, у тому числі з питань управління освітою, мають визначальне значення в розбудові громадянського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання демократизації управління освітою перебуває у центрі уваги багатьох дослідників, зокрема таких як В.Андрущенко, Л.Гаєвська, В.Грабовський, С.Крисюк,

В.Луговий, І.Лікарчук, Т.Лукіна, Л.Паращенко, Н.Протасова, Т.Рогова, В.Бочкар'єв, А.Владимирова, Є.Казаківа, А.Пінський, А.Седельніков та ін. У своїх працях науковці розкривають сучасні тенденції розвитку державного управління, досліджують процеси децентралізації, роль і місце громадськості в управлінні, механізм державно-громадського управління, аналізують відносини влади і суспільства, проблеми формування громадянського суспільства, сутність державно-громадського управління освітою.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У полі зору дослідників були питання розробки механізмів залучення громадських організацій до розвитку освіти в Україні (Л.Проненко), історії становлення державно-громадського управління освітою (Л.Гаєвська), державно-громадського механізму забезпечення якості освіти (Т.Лукіна), механізмів державно-громадського управління розвитком загальної середньої освіти на засадах демократизму та автономії навчальних закладів (Л.Паращенко) та деякі інші питання. Разом з тим, передумови, чинники, форми співпраці різних органів державної влади й громадськості у питаннях управління освітою не набули достатнього вивчення.

Мета статті полягає у виокремленні чинників, що впливають на процес залучення громадськості до вирішення проблем освіти та розкритті особливостей форм взаємодії органів державної влади з громадськістю у питаннях розвитку освітньої галузі в Україні.

Виклад основного матеріалу. Після здобуття Україною незалежності, перебудови всіх ланок суспільного життя на демократичні рейки, актуалізувалася ідея залучення громадськості до управління. Посилення впливу громадськості на суспільні процеси, на формування й реалізацію державної політики є важливим чинником становлення та розвитку громадянського суспільства. Адже, без безпосередньої участі громадськості неможливо досягти повноцінної демократії; без участі в управлінні громадян демократія атрофується [9, с. 351].

Важливим у питанні розуміння впливу процесів демократизації на управління освітою вважаємо розгляд принципів управління. Спираючись на аналіз системи державного управління різними типами навчальних закладів України, теорії і практики соціального управління в державі, правових актів Міністерства освіти і науки України В.Маслов та В.Шаркунова [12] сформулювали відповідні принципи управління освітою, які склали певні передумови для поширення демократизації управління освітою в Україні. Серед цих принципів дослідниками визначено принципи соціальної детермінації управління, гуманізації і психологізації, науковості управління та компетентності кадрів, інформаційної достатності, аналітичного прогнозування наслідків і результату розвитку освітньої сфери, оперативного регулювання, зворотного зв'язку, наступності і перспективності управління, демократії та централізму в управлінні, стимулювання і уваги до кадрів, правової пріоритетності і законності, фінансово-економічної раціональності й ініціативності.

Принцип соціальної детермінації вимагає передусім розуміння керівництвом головних соціальних завдань, суспільної ідеології освіти на конкретному етапі історичного розвитку держави. Соціальна детермінованість управління має виходити з реалій, які складаються на даному історичному етапі розвитку суспільних відносин, займати толерантну позицію стосовно різних політичних течій і явищ за винятком тих, що носять не гуманний характер, сіють ворожнечу і розбрат у країні [10].

Оскільки “детермінованість” означає “обумовленість”, можна стверджувати, що демократичні перетворення в суспільстві, які розпочалися в кінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття, обумовили зміну поглядів на управління освітою в Україні. Командно-

адміністративне управління, яке мало місце в колишньому СРСР, почало змінюватися на демократичне, що передбачає широкую участь громадськості у цьому процесі.

Таким чином, одним з основних зовнішніх чинників активізації співпраці органів державного управління з громадськістю загалом, та у сфері освіти зокрема, стали перетворення в державному устрої України, отримання нею незалежності.

Іншими чинниками, які справили значний вплив на державно-управлінську діяльність і принципи її реалізації, стали соціально-економічні трансформації в українському суспільстві. Ринкові відносини спричинили інноваційні процеси у функціонуванні навчальних закладів, що також висунуло потребу зміни традиційних поглядів на його сутність. Сьогодні вже зрозуміло, що стійкого розвитку як країни у цілому, так і окремих галузей суспільного життя можна досягти лише завдяки реформам, орієнтованим на інновації, зокрема впровадження демократичних засад управлінської діяльності у тісному зв'язку з децентралізацією надання послуг [16].

Як відомо, демократизація – це одночасно явище і процес, що характеризується розширенням прав і свобод громадян та їх об'єднань, активізацією участі народу в політичному житті та його впливом на прийняття державою управлінських рішень, посиленням контролю з боку суспільства за діяльністю держави [7].

Розвинуте демократичне та громадянське суспільство можна побудувати лише в державі, де громадяни є активними учасниками процесу формування та реалізації державної політики. При цьому держава має продемонструвати і підтвердити свою готовність бачити громадськість партнерами у реалізації державного управління, у тому числі й у сфері освіти. З цією метою розробляються та здійснюються заходи, що сприятимуть становленню громадянського суспільства, підвищуватимуть рівень правової культури громадян, створюватимуть умови для ширшої обізнаності громадян під час проведення діалогу з владою [13].

Процеси демократизації, що відбуваються в суспільстві, не змогли не торкнутися і сфери освіти, основним принципом функціонування якої є принцип соціальної детермінації. Це дало поштовх до активного залучення до вирішення проблем освіти громадськості.

Нова модель управління освітою є відкритою і демократичною. У ній органічно поєднуються засоби державного впливу з громадським управлінням. Відкритість системи передбачає розширення управлінських можливостей громадської думки, меншу залежність управління від впливу конкретних посадових осіб. Вона змінює навантаження, функції, структуру й стиль центрального і регіонального управління освітою: контроль і пряме втручання у процес організації освітньої діяльності мають поступитися місцем гнучкості, дієвості рішень, науково-методичним, прогностичним, експертним, інформаційним та іншим функціям.

Особлива роль відводиться громадськості, на яку, на думку С.Крисюка, покладається обов'язок у межах визначеного правового поля активно впливати на формування освітньої політики. Громадські, самоврядні органи управління виконують “роль представника громадськості в освітній сфері, домагаючись реалізації її інтересів”. Сюди належать асоціації учителів, викладачів, ректорів ВНЗ, науково-методичні об'єднання, наукові, науково-технічні ради тощо, а також сім'я як осередок соціуму, який має право на вибір навчального закладу й педагогів шляхом внесення пропозицій і рекомендацій щодо поліпшення навчально-виховного процесу, загального розвитку освіти в країні. Надання громадськості реальної ваги забезпечує відкритість та прозорість освітньої галузі для суспільства, перетворюючи її “на зону постійних інтересів усіх громадян” [9, с.351].

Проте аналіз процесів розвитку громадянського суспільства в Україні свідчить про наявність комплексу проблем, що є актуальними як для суспільства, так і для держави [18]:

- зберігаються тенденції до непрозорості, закритості та бюрократизованості в діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування замість налагодження ефективного діалогу з суспільством;
- недосконалість чинного законодавства створює штучні бар'єри для утворення та діяльності інститутів громадянського суспільства (далі – ІГС);
- механізми участі громадськості у формуванні та здійсненні державної політики належним чином не реалізуються;
- потенціал ІГС щодо надання соціальних послуг населенню не використовується.

Діяльність ІГС характеризується недостатнім рівнем їх інституційної, фінансової та кадрової спроможності. Як підсумок, вітчизняними та міжнародними неурядовими організаціями фіксується низький рівень суспільно значущої добровільної активності громадян.

Хоч процес залучення до вирішення проблем освіти громадськості відбувається суперечливо з огляду на проблеми, що існують, разом з тим, з'являються та розвиваються різні типи, форми та механізми взаємодії органів державного управління з громадськістю, у т.ч. й у сфері освіти.

Залежно від сфери суспільних відносин, на які поширюються форми взаємодії, виділяють такі їх типи: 1) регулюючі (участь органів державної влади у створенні і діяльності об'єднань громадян); 2) політичні (участь об'єднань громадян у забезпеченні демократичного характеру виборів в органи державної влади та їх формування); 3) фінансові (гранти, державна допомога, пільги щодо оподаткування); 4) надання послуг (обмін інформацією, партнерство, консультації); 5) контролюючі (державний та громадський контроль) [1, с. 25–26].

Деякі науковці визначають 5 основних типів взаємодії влади з громадськістю [19, с. 22], які проявляються у тому числі й у сфері освіти: інформування, консультування, партнерство, делегування, контроль.

Для їх здійснення використовуються різноманітні організаційні форми.

Так, Н.Гаєва [4] до форм, за допомогою яких об'єднання громадян впливають на формування та функціонування органів державної влади, відносить: 1) участь у виборах та формуванні органів державної влади; 2) залучення до правотворчості; 3) задоволення інформаційного запиту про діяльність органів виконавчої влади; 4) громадський контроль. З іншого боку, органи державної влади також впливають на об'єднання громадян. Проявом такого впливу є: 1) правове регулювання створення та діяльності об'єднань громадян; 2) державна підтримка; 3) дорадчі, консультативні органи при органах державної влади; 4) надання інформації, необхідної для досягнення цілей об'єднань громадян і виконання відповідних завдань; 5) державний контроль. Сюди відносяться: соціальне партнерство; соціальне замовлення і т.п.

В останні роки особливої уваги заслуговують такі форми державної підтримки як державне замовлення, державна програма (проекти, заходи). Концепція такої взаємодії, як зазначає В.Лапєва, базується на ідеї соціального партнерства між державою та суспільством, у відповідності з якою об'єднання громадян є природним партнером держави, її помічником у вирішенні загальнозначущих соціальних завдань. Проте реалізації ідеї соціального партнерства нині в Україні перешкоджає відсутність належної нормативно-правової бази, а саме: законів про державне замовлення, гранти тощо.

Крім того, виокремлюють ще й інші форми взаємодії влади з громадськістю: *брифінги, виставки, газетні статті, надсилання поштою, прес-конференції, газетні реклами і вкладки, бюджетні документи*. Основними формами консультування є громадські слухання, бюджетні слухання, опитування громадської думки та дорадчі громадські ради або комітети [8, с. 4]. На центральному рівні управління важливими є такі форми взаємодії влади з громадськістю як *громадські та громадсько-професійні експертизи* проєктів нормативно-правових актів та програм діяльності Уряду, інших державних програм соціально-економічного розвитку [2].

Варто зазначити, що ми не зовсім погоджуємося з О.Бабіновою щодо віднесення таких форм як виставки, газетні статті, надсилання поштою, прес-конференції, газетні реклами і вкладки до форм взаємодії, оскільки у першому розділі, дослідивши теоретичну сутність поняття взаємодія, ми довели, що це двосторонній процес. Однак, названі форми важко назвати двосторонньо дією.

Крім того, громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами шляхом участі у виборах; участі у референдумах; участі у діяльності політичних партій та громадських організацій; участі в прийнятті рішень органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади; участі в проведенні регуляторної політики держави; доступу до державної служби; звернення до органів влади; доступу до інформації про діяльність влади; оскарження рішень органів влади [13, с. 5].

Разом з тим, розглядаючи взаємодію органів державного управління з громадськістю у сфері освіти, варто зазначити, що форми такої взаємодії мають дещо обмежений характер. Наприклад, такі форми як участь у виборах; участь у референдумах; участь у діяльності політичних партій навряд чи можуть стосуватися сфери освіти. Однак, така участь може бути опосередковано торкатися освітніх справ, наприклад, вибори сільського, селищного, міського голів та відповідних місцевих рад, серед делегованих повноважень яких важливе місце посідають питання розвитку освіти.

Отже, форми взаємодії, які виникають між об'єднаннями громадян та органами державної влади різноманітні, які залежать від конкретного виду органів державної влади та профілю діяльності об'єднань громадян. До того ж вони неодмінно вдосконалюються та стають дедалі більш різноманітнішими [4].

У сфері освіти переважають такі форми взаємодії: задоволення інформаційного запиту про діяльність органів виконавчої влади; участь органів державної влади у створенні і діяльності об'єднань громадян; державна допомога; надання послуг (обмін інформацією, партнерство, консультації); інформування; консультування; партнерство; громадські слухання, бюджетні слухання, опитування громадської думки та дорадчі громадські ради або комітети тощо. Крім того, Міністерство юстиції України роз'яснює, що взаємодія держави та ІГС у сфері освіти відбувається у таких правових формах: участь у нормотворчій діяльності держави, яка забезпечується участю у розробленні та обговоренні проєктів нормативно-правових актів, та участь ІГС у правозастосовчій діяльності держави, яка забезпечується шляхом: передачі повністю повноважень державних органів; передачі часткової повноважень державних органів; громадського контролю.

Громадські організації також беруть участь у наданні адміністративних послуг на підставі повноважень, які їм надані законом або нормативно-правовим актом органу виконавчої влади. Це також залучення ІГС до надання соціальних послуг; здійснення ІГС громадського контролю за діяльністю органів державної влади у формі громадського моніторингу підготовки та виконання рішень, експертизи їх ефективності, подання органам державної влади експертних пропозицій, утворення спільних консультативно-

дорадчих та експертних органів, рад, комісій, груп для забезпечення врахування громадської думки у формуванні та реалізації державної політики тощо [3].

У таких формах відбувається співпраця органів державного управління з громадськістю як на центральному, так і на регіональному рівні. На центральному рівні при Міністерстві освіти і науки України створені та діють громадська колегія МОН України та громадські ради при МОН з питань: дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти, вищої освіти, професійно-технічної освіти, реформування економічних механізмів в освіті; науки, науково-технічного, інноваційного розвитку та інтелектуальної власності. Також при МОН України створені та діють Громадська рада керівників освітніх програм всеукраїнських громадських об'єднань національних меншин України при Міністерстві освіти і науки; Громадська рада з питань співпраці з Церквами та релігійними організаціями; Координаційна рада з питань формування здорового способу життя, профілактики ВІЛ-інфікування та інших соціально-небезпечних хвороб серед учнів та студентської молоді; Рада з питань освіти інвалідів; Рада керівників технологічних парків.

Щодо такої форми співпраці як громадський контроль, то наказом МОН України від 01 квітня 2008 року № 284 було затверджене Положення про громадський контроль за проведенням в Україні зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів і зарахуванням до вищих навчальних закладів. Цим Положенням було передбачено створення та діяльність Наглядової ради, що створюється при Міністерстві освіти і науки України, яка координує діяльність усіх громадських спостерігачів за проведенням ЗНО та зарахуванням до ВНЗ; розглядає звернення громадських спостерігачів, повідомлення засобів масової інформації щодо порушень порядку ЗНО та зарахування до ВНЗ; аналізує хід і результати проведення ЗНО та зарахування до ВНЗ. Для виконання цих повноважень Наглядова рада має право отримувати від керівників Українського та регіональних центрів оцінювання якості освіти, ВНЗ України інформацію про перебіг ЗНО та зарахування до ВНЗ, за деякими винятками. Однак, на підставі наказу Міністерства освіти, наук, молоді та спорту України від 25 листопада 2011 №1354 "Про затвердження Положення про громадське спостереження за проведенням зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів" наказ втратив чинність. Таким чином, громадський контроль був замінений на громадське спостереження.

На регіональному рівні створені та діють громадські ради при облдержадміністраціях (ОДА). Так, Громадська рада при Житомирській ОДА ініціювала таку форму співпраці як спільні засідання колегій громадської ради та ОДА, на яких вирішуються питання, спрямовані на профілактику дитячої злочинності в районах і містах області.

З метою налагодження ефективних механізмів партнерства Івано-Франківської обласної ради з інститутами громадянського суспільства, забезпечення прозорості і відкритості обласної ради, здійснення громадського контролю за її діяльністю утворено Громадську раду місцевого самоврядування як консультативно-дорадчий орган при голові обласної ради, до основних завдань якої віднесено розроблення та подання на розгляд голові обласної ради пропозицій щодо проведення консультацій з громадськістю з урахуванням основних завдань, визначених програмою соціально-економічного та культурного розвитку області та іншими документами, та вносить пропозиції щодо формування та реалізації внутрішньої політики, зокрема і в сфері освіти.

Для досягнення результативності у діях обласних управлінь освіти, керівників навчально-виховних закладів

при управліннях освіти функціонують координаційні ради по вирішенню проблем залучення дітей шкільного віку до навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, до складу якої входять представники управління освіти, служби у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, управління охорони здоров'я, управління Міністерства внутрішніх справ України.

З метою демократизації та гуманізації, залучення громадськості до системи професійно-технічної освіти створені міжгалузеві ради з професійно-технічної освіти при ОДА.

Управління освіти і науки ОДА тісно співпрацюють з іншими державними органами та громадськими організаціями з питань реалізації освітньої політики в регіоні. Так, спільно з управлінням Міністерства внутрішніх справ України в Івано-Франківській області та головним управлінням юстиції в Івано-Франківській області проходить огляд-конкурс на кращу організацію правовиховної роботи, а також встановлено тісні зв'язки з правоохоронними органами, громадськими організаціями з питань злочинності та правопорушень. Зокрема, укладено меморандум про партнерство і співпрацю з Молодіжним громадським центром «Еталон» м. Івано-Франківська.

Співпраця органів державної влади та громадськості відбувається також у формі консультативних пунктів для батьків з питань виховання дітей у сім'ях, що мають певні проблеми у своїй життєдіяльності. Систематично проводяться дискусії, диспути, сімейні вечори, до яких залучаються фахівці-медики.

Встановлюються тісні зв'язки з правоохоронними органами, громадськими організаціями з питань злочинності та правопорушень. В регіонах створено робочі групи з залученням працівників управління освіти та науки, кримінальної міліції у справах неповнолітніх, служби у справах дітей які проводять рейди перевірки щодо вилучення з вулиць та інших місць концентрації неповнолітніх, безпритульних та бездоглядних дітей, розважальних закладів, комп'ютерних клубів.

Однією з форм співпраці органів влади та громадськості є державна підтримка ІГС. Прикладом такої підтримки вважаємо фінансову підтримку громадських об'єднань, діяльність яких направлена на вирішення проблем освіти дітей та молоді. Так, відповідно до обласної комплексної програми «Молодь і родина Житомирщини» на 2012-2016 роки, затвердженої рішенням сесії Житомирської обласної ради від 15.12.2011 року № 327 надавалася фінансова підтримка у 2012 році надавалася діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій. До обласної комплексної програми «Молодь і родина Житомирщини» на 2012-2016 роки увійшли 42 проекти 18 молодіжних та дитячих громадських організацій. З обласного бюджету надана фінансова допомога у реалізації понад 40 проектів, наданих молодіжними громадськими організаціями.

Висновки. На сучасному етапі становлення громадянського суспільства, демократизації управління освітою в Україні до найактуальніших завдань належать завдання розвитку механізмів взаємодії органів влади з громадськістю, організація повноцінної участі громадськості у процесах вироблення та прийняття рішень у сфері освіти.

Аналіз наукових досліджень свідчить про наявність праць вітчизняних і зарубіжних авторів, що стосуються розгляду загальних питань участі громадськості в розробці та ухваленні рішень, формах взаємодії влади з інститутами громадянського суспільства. Недостатньо досліджені питання прикладного характеру, зокрема організації такої взаємодії у вирішенні проблем функціонування та розвитку сфери освіти.

Досліджено передумови та чинники залучення громадськості до вирішення проблем освіти, до яких

відносимо: сучасні глобалізаційні процеси і зміни, яких зазнає людство в контексті нової хвилі трансформаційних процесів; перетворення в державному устрої України, отримання нею незалежності, соціально-економічні трансформації в українському суспільстві.

Взаємодія органів державної влади з громадськістю у сфері освіти може набувати різних форм і типів, що залежать від конкретного виду органів державної влади та профілю діяльності об'єднань громадян, та відбувається у таких видах: задоволення інформаційного запиту про діяльність органів виконавчої влади; участь органів державної влади у створенні і діяльності об'єднань громадян; державна допомога; надання послуг (обмін інформацією, партнерство, консультації); інформування; консультування; партнерство; громадські слухання, бюджетні слухання, опитування громадської думки та дорадчі громадські ради або комітети тощо.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження проблеми взаємодії державних органів з громадськістю у сфері освіти можуть передбачати розробку різноманітних механізмів такої взаємодії на регіональному рівні, а також проведення порівняльного аналізу зарубіжних і вітчизняних моделей організації взаємодії між органами публічної влади з різноманітними інститутами громадянського суспільства на регіональному рівні.

Список використаних джерел:

- Акинфиева Н.В., Владимірова А.П. Государственное общественное управление образовательными системами. – Саратов: Приволжское книжное издательство, 2001. – 54 с.
- Бабінова О.О. Взаємодія органів державного управління і місцевого самоврядування з громадськістю: теоретико-методологічний аспект: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Національна академія держ. управління при Президентіві України. – К., 2006. – 20 с.
- Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства : роз'яснення Міністерства юстиції України від 03.02.2011. – Електронний ресурс - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/n0018323-11>
- Гаєва Н.П. Форми взаємодії органів державної влади і об'єднань громадян: теоретичний аспект / Н.П.Гаєва // Держава і право. – Вип. 49. – с. 133-140. - Електронний ресурс. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/dip/2010_49/03_3.pdf
- Гаєвська Л.А. Розвиток державно-громадського управління загальною середньою освітою в Україні (друга половина XIX – початок XX століття) : автореф. докт. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Гаєвська Лариса Анатоліївна ; Національна академія держ. управління при Президентіві України. — К., 2010. – 36 с.
- Громадська участь у творенні та здійсненні державної політики / Уклад.: д-р соц. н., проф. Е.А. Афонін, к. і. н., доц. Л.В. Гонюкова, к. н. з держ. упр., доц. Р.В. Войтович. — К., 2005. — 250 с.
- Громадянське суспільство і влада. Урядовий веб-сайт : http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvс_kmu/news/article/show/11
- Залучення громадян до участі у місцевому самоврядуванні // Аспекти самоврядування. Часопис українсько-американської програми "Партнерство громад". – К.: фундація "Україна – США", 1999. – 56 с.
- Крисюк С. Державно-громадське управління освітою // Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні: Матеріали науково-практ.конф. / За ред. В.І.Лугового, В.М.Князєва. - К.: Вид-во УАДУ, 2001. - Т.3. - С.350-353
- Лукашевич О.М. Гуманістичний та психологічний аспекти застосування принципів соціального управління в освіті / О.М. Лукашевич // Культурологічний вісник Нижньої Наддніпряни. – Електронний ресурс. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Kultv/1998_4/21_lukas.pdf
- Лукіна Т.О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – 292 с.
- Маслов В. Принципи менеджменту в установах освіти / В. Маслов, В. Шаркунова // Освіта і управління. – 1999. – № 3. – С. 48.
- Наші права: участь громадян в управлінні державними справами С.В. Злобін, С.О. Майданевич, Н.В. Окша, Д.В. Войтенко; Заг. ред. Н.К. Дніпренко. - Вінниця: ТОВ "Консоль", 2006. - 64 с.
- Пантелейчук І.В. Формування позитивного іміджу органів державної влади : теорія, методологія, практика : Монографія / І.В.Пантелейчук. – К. : Альтерпрес, 2011. – 316 с.
- Паращенко, Л. І. Державне управління розвитком загальної середньої освіти в Україні: методологія, стратегії, механізми [Текст] : монографія / Л. І. Паращенко. - К. : Майстер кн., 2011. - 536 с.
- Послання Президента України до Верховної Ради "Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-1011 роки" // Урядовий кур'єр. - 2002. - 4 червня.
- Проненко Л. Механізми залучення громадських організацій до розвитку освітньої сфери в Україні/ Л. Проненко // Вісник академії державного управління при Президентіві України. - 2005. - № 4. - С. 221-226.
- Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації: Указ Президента України від 24 березня 2012 року № 212/2012.
- Уряд для громадян. Ініціативи щодо поліпшення якості послуг. Український переклад. – Львів: Львівск. філіал УАДУ, 2000. – 293 с.

УДК 35.08

Н.Т. Гончарук, Д.М. Летучий

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МЕТОДІВ І СТИЛІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Анотація. Проаналізовано взаємозв'язок методів і стилів управління персоналом у сфері державної служби. Визначено, що у сфері державної служби методи й стилі управління персоналом є важливими елементами управлінської діяльності і мають тісний взаємозв'язок, оскільки органи державної влади, їх керівники здійснюють процес управління персоналом при допомозі різних методів, процедур і правил, використовуючи різноманітні стилі управління персоналом. Встановлено, що існує велика кількість та різноманітність методів управління персоналом, що пояснюється багатоманітністю управлінських функцій. Розкрито класифікацію методів управління персоналом, зокрема виокремлено адміністративні, правові, економічні, соціально-психологічні, морально-етичні методи та методи стимулювання, проаналізовано їх ознаки та суть. Доказано, що методи управління персоналом дають найбільший ефект при комплексному їх використанні з урахуванням конкретної управлінської мети.

Встановлено, що стилі управління персоналом у сфері державної служби як сукупність засобів, методів і прийомів, які органи державної влади або його керівник використовують у своїй практичній діяльності, виступають окремим проявом більш загального явища – методів управління персоналом.

Ключові слова: органи державної влади, керівник органу державної влади, управління персоналом державної служби, методи управління персоналом, стилі управління персоналом у сфері державної служби.

Goncharuk N.T., Letuchy D.N. Interrelation of methods and styles of personnel management in government service

Synopsis. Interrelation of methods and styles of personnel management in the field of government service has been analyzed. Personnel management methods and styles in government service have been specified as essential components of management activities, which are closely interrelated, as personnel management process is implemented by state authorities and executives through various methods, procedures and rules, with the